

Ut med vinsterna!

Under avsevärd tid framöver kommer vi att få leva med en kontinuerlig debatt om kapitalbildning och sparandebrist i den svenska ekonomin. I korthet gäller problemet att på ett fördelnings- och stabiliseringspolitiskt acceptabelt sätt frambringa ett sparande i de former och den storleksordning som är nödvändiga för att klara en samhällsekonomiskt önskvärd utveckling av investeringsringarna inom näringslivet och bostadssektorn. Om de ambitiösa investeringsmålen accepteras kan man tänka sig fyra principiellt skilda vägar att anpassa sparandet till denna nivå: 1) Ökat finansiellt hushållssparande på individuell grund. 2) Minskade finansiella underskott inom företagssektorn genom högre kapitalavkastning. 3) Ökat kollektivt sparande antingen inom den offentliga sektorn eller i olika intresseorganisationers regi (löntagarfonder). 4) Fortsatt ianspråktagande av utländskt sparande genom underskott i bytesbalansen. Dessa fyra vägar, vilka sannolikt samtliga måste beträdas om de ambitiösa investeringsmålen ska klaras, har alla funnit sina förespråkare i den ekonomisk-politiska debatten.

Det förefaller däremot föreligga en uppenbar risk för att debatten så koncentreras till de *volym*er av sparande som erfordras, att den avgörande betydelsen av sparandets *fördelning* över olika sparformer och investeringsobjekt kommer helt i skymundan. Det hör till kapitalmarknadsutredningens många väsentliga bidrag till svensk ekonomisk-politisk debatt, att den understrukit det nuvarande skattesystemets katastrofala effekter på denna fördelning.

Ingemar Hansson visar i detta nummer av Ekonomisk Debatt de helt orimliga konsekvenserna av de rådande skattereglerna på hushållssparandets inriktning. Det förhållandet att vissa sparformer lämnas obeskattade, andra beskattas realt, andra åter nominellt, innebär i många fall en systematisk styrning av hushållssparandet bort från de placeringsformer som har den högsta samhällsekonomiska avkastningen. I detta sammanhang måste den partiella och selektiva lösning, som det nyligen antagna förslaget om ökat lönsparande erbjuder, betraktas som ytterst otillfredsställande. Som Hansson påpekar är ett realt skattesystem med inbördes väl anpassade skattesatser den logiska lösningen på problemet.

När det gäller företagssektorns sparande är skattesystemets konsekvenser måhända mindre uppmärksammade. Ändå är de minst lika katastrofala för näringslivets investeringsutveckling. Det talas ofta om att näringslivets vinster måste stanna inom företagen. Och nog har gynnsamma avskrivningsregler i kombination med dubbelbeskattning av utdelningarna haft avsedd verkan i detta hänseende. Mellan 1964 och 1976 tillfördes sålunda de börsnoterade industriföretagen drygt 20 miljarder kronor i "riskkapital". Härav hämtades knappa 5 miljarder från marknaden genom nyemissioner av aktier. Den absoluta merparten — över 15 miljarder kronor — tillfördes i form av kvarhållna huvudsakligen obeskattade vinstmedel. Belåtna företagsledare och styrelser har utan marknadens lönsamhetsprövning kunnat disponera detta väldiga belopp för nya satsningar inom respektive företags kompetensområde i hägnat av skattereglernas företagsprotektionism. De gamla guldföretagen

inom exempelvis varvsindustrin och de råvarubaserade näringarna lider nu av en hopplös överkapacitet, medan expansionen i våra framtidsföretag bromsas av en för liten kapitalbas. Skattesystemets utformning bär ett väsentligt ansvar för denna konserverade industristruktur.

En ödesfråga för det svenska näringslivets framtid är därför vad som skall hända med de vinster som nu åter börjar genereras inom företagen. Skall de i första hand användas för en finansiell konsolidering av vacklande verksamheter eller skall de satsas inom expansiva framtidsbranscher? Om det senare anses önskvärt (och av den politiska debatten att döma är detta fallet) så måste de nuvarande skattemässiga hindren mot en omfördelning av företagens bruttosparande elimineras. I dag kan ett företags historiska vinster tillföras nya verksamhetsgrenar enbart genom konglomeratbildning i form av diversifiering eller företagsförvärv. Att slussa vinsterna till nya självständiga företag via kapitalmarknaden får katastrofala skattemässiga konsekvenser. Därmed är de nya entreprenörernas och företagens möjligheter att konkurrera om de nya företagens vinster i praktiken obefintliga. De räntabilitetsskillnader mellan gamla och nya företag som krävs för att göra en överflyttning av vinstmedlen privatekonomiskt lönsam (efter skatt) är helt orimliga.

Parollen för var och en som vill återskapa dynamiken i svenskt näringsliv måste rimligen bli: "Tvinga ut vinsterna ur företagen! Men håll dem kvar inom företagssektorn!" Detta kan endast åstadkommas genom en radikal omläggning i beskattningen av företagens vinster. Det finns många tänkbara varianter på en sådan omläggning. En lösning är följande:

1. Undanröj nuvarande generösa ned- och avskrivningsregler, och låt den "verkliga" vinsten utgöra beskattningsunderlag.
2. Avskaffa vinstskatten och gör aktieägarna personligen skattskyldiga för hela företagsvinsten, oavsett hur stor del av denna som utdelas.
3. Gör återinvesterade vinstmedel (helt eller delvis) avdragsgilla från beskattning, oavsett i vilket företag de återinvesteras.

Ett sådant system för beskattning av företagens vinster skulle garantera att kapitalet hamnade i de verksamheter där det förväntades göra den största produktiva insatsen. Det skulle nämligen snabbt tvinga fram en väsentligt ökad utdelningsandel, kombinerad med erbjudanden om att återinvestera dessa utdelningar i företagen. Företagen med de lönsammaste projekten skulle kunna ge de generösaste erbjudandena, och därmed locka till sig den största delen av kapitalet. Genom anpassning av skattesatser och avdragsrätt skulle systemet lätt kunna göras fördelningsmässigt neutralt i förhållande till dagens beskattning, och det vore dessutom lätt att administrera och övervaka inom ramen för det existerande VPC-systemet.

Detta är som sagt bara ett av många tänkbara sätt att undanröja den företagsprotektionism som nu finns inbyggd i skattesystemet. En sådan reform på företagsbeskattningens område vore sannolikt ett väsentligare bidrag till näringslivets förnyelse än summan av alla näringspolitiska satsningar, strukturfonder och löntagardito. Men utan s k "politisk förankring" kommer den ändå aldrig att genomföras.

Janne Voss Jansson